

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 12 maj 1908, kl. 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändring af 5 § 2 och 3 mom. tryckfrihetsförordningen.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 10, har herr *Albin Ahlstrand* hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta att såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande lydelse af tryckfrihetsförordningens 5 § 2 och 3 mom.:

§ 5.

2: För hvarje landstingsområde utses årligen af landstinget och för stad, som ej deltagar i landsting, af stadsfullmäktige ett antal inom landstingsområdet eller staden bosatta myndige och allmänt aktade män af minst 25 års ålder att under nästföljande år i den ordning, här nedan sägs, tjänstgöra som jurymän. För landstingsområde äfvensom för hvardera af städerna Stockholm och Göteborg väljas 100, för annan stad, som ej i landsting deltagar, 50 män. Landstingets och stadsfullmäktiges ordförande åligge att i god tid om valet underrätta vederbörande domstol.

Den, som är öfver sextio år gammal, vare icke skyldig att mottaga uppdrag, hvarom nu är sagdt.

Juryn i hvarje mål skall, sedan rannsakingen fullbordats, bildas sålunda, att bland ofvan omförmälda, af landstinget eller stadsfullmäktige utsedda personer af rätten genom lottnings uttagas femton; och skall, sedan antingen dessa befunnits ojäfviga eller, därest anfördt jäf pröfvas

enligt gällande bestämmelser om domarejäf, lagligen grundadt, den eller de jäfvades rum blifvit medels ny lottning fylldt, hvardera parten bland de sålunda utlottade utan anförda skäl utesluta tre. De återstående nio skola utgöra juryn.

Undandrager sig part genom uteblifvande från rätten eller eljest att utesluta jurymän, skall rätten genom lottning verkställa den uteslutning, som i annat fall tillkommit parten. Äro å endera sidan flere, som hafva del i saken, och drager sig någon af dem undan att utesluta jurymän, vare den uteslutning, som göres af de öfriga, för honom gällande. Kunna flera parter, som på samma sida hafva i saken del, ej förena sig om uteslutning af jurymän, skall uteslutningen ske medels lottning.

De, som blifvit valda till jurymän, skola af rätten eller dess ordförande kallas att å viss tid infinna sig vid rätten och varde vid kallelsen erinrade om den påföljd för förfallolöst uteblifvande, hvarom här nedan stadgas.

Ämbets- eller tjänsteman, som af sin befattning är hindrad att i visst mål tjänstgöra såsom jurymän, vare ej skyldig att i juryn delta. Eljest må icke någon utan laga förfall undandraga sig sådant uppdrag. Sker det ändå, äge rätten förelägga den tredskande vid vite att inställa sig, och ersätta han i ty fall besvär och kostnad, som genom hans tredska tillskyndas part eller ledamot af juryn.

Är någon, som kallas att delta i jury, af förfall hindrad att komma tillstädes, gifve det rätten tillkänna senast å tid, som af rätten därtill utsättes. Godkännes förfallet, skall vid val af ny ledamot i den afgångnes ställe förfaras på det sätt, att, sedan bland de i första punkten af detta moment omförmälda personer med undantag af sådana, hvilka redan blifvit till jurymän i målet valda, genom lottning uttagits så stort antal, som erfordras för att juryn må blifva fulltalig, ökad med sex, hvardera parten utan anförda skäl utesluter tre af de sålunda uttagna.

Ledamot af juryn åtnjute ej annan godtgörelse än att rätten må tillägga honom, om han sådant äskar, ersättning för resekostnaden enligt hvad för landstingsman finnes stadgad. Sådan ersättning skall, där enskild part ålägges att gälda rättegångskostnaden, af honom godtgöras statsverket.

3: När fulltalig jury inför rätten tillstädeskommit, skola dess ledamöter aflägga edlig försäkran att efter bästa förstånd och samvete besvara de frågor, som af rätten till juryn framställas, och att i obrottslig tystnad hålla såväl hvad som under öfverläggningen yttras som huru de särskilda ledamöterna rösta.

Till stöd för sitt förslag har motionären anført följande:

*Motionärens
motivering.*

»Att vår sekelgamla tryckfrihetsförordning är i många stycken bristfällig och tarfvar en grundlig omarbetning är ett sedan gammalt erkänt sakförhållande. Framlagda förslag till ny tryckfrihetslag, utgångna dels från regeringen, dels från Riksdagens konstitutionsutskott, dels från enskilda motionärer, hafva emellertid ej ledt till något resultat, och här som på så många andra lagstiftningsområden torde 'de partiella reformernas' väg vara den mest hoppgifvande. Till de allmänt erkända brister, som mest falla i ögonen och främst kräfva ett afhjälpande, hör onekligen beskaffenheten af stadgandena om bildandet af den niomannanämnd eller jury, som enligt Tr. F. 5 § 1 mom. har att i hvarje särskildt mål pröfva 'lagligheten af åtalade tryckta skrifers innehåll' och hvilka stadganden innehållas i 2 mom. af sagda §.

Först och främst kan ju icke en enligt de där stadgade grunderna sammansatt jury, i hvilken en tredjedel af antalet medlemmar utses af domstolen, anses motsvara det med juryinstitutionen afsedda ändamålet att undandraga domstolen afgörandet af frågan om åtalad skrifts brottslighet. Då ju, som nogsamnt bekant är, de af hvardera parten utsedda jury-medlemmarna i regel lära söka värna om de respektiva parternas intressen och det sålunda mestadels blifver de af domstolen utsedda ledamöternas röster, som fälla utslaget, kan ju domstolen genom att utse sådana personer, hvilkas uppfattning i frågan om den åtalade skriftens brottslighet veterligen stämmer med domstolens egen, bestämma juryns utlåtande. Detta domstolens alltför stora inflytande på juryns sammansättning bör därför undanröjas.

Men äfven parternas rätt att välja hvar sin tredjedel af juryn stämmer, i synnerhet i betraktande af det sätt, hvarpå denna rätt kan och plär utöfvas, illa med den karaktär af opartisk domsmyndighet, som bör tillkomma juryn. Analogien med förhållandet vid skiljedom i civila tvister kan ej åberopas till försvar för dylik rätt i brottmål, där ju statens intresse af den brottsliges straffande och den oskyldiges friande intager främsta rummet. Alltså bör, äfven om man ej vill helt och hållet bryta med den kanske alltför fast rotade principen om parternas rätt att öfva inflytande på juryns sammansättning, deras rätt att nämna jurymän obetingadt borttagas och endast en viss *uteslutningsrätt* bibehållas.

Tryckfrihetsförordningens här ifrågavarande föreskrifter äro emellertid ej blott *olämpliga* och *ändamålsvidriga*; de äro därjämte genom sin *ofullständighet* ägnade att vid sin tillämpning framkalla, och hafva faktiskt flera gånger framkallat svårigheter af betänkligaste art. Så t. ex. saknas

bestämmelser om, huru förfaras skall, om part tredskas att nämna eller utesluta jurymän, huru dessa skola utses eller uteslutas, när å endera sidan flere hafva i saken del, samt huruvida jurymannaskaps mottagande är en medborgerlig plikt, eller om man kan utan styrkt laga förfall undandraga sig detsamma.

Genom den i sammanhang med stadgandet om rätt att anlägga tryckeri äfven i köping år 1900 vidtagna ändring af 5 § 2 mom. därhän, att till jurymän kunna väljas, ej blott såsom förut 'i staden eller orten därintill nära boende', utan 'inom länet boende' personer, hafva svårigheterna ökats, i det möjligheten att erhålla en fulltalig jury, sammansatt enligt nu gällande bestämmelser därigenom äfventyras. Härpå föreligger från Västerbottens län ett synnerligen talande exempel från år 1903, då i ett vid Umeå rådstufvurätt anhängigt tryckfrihetsmål till följd af det sätt, hvarpå svaranden förstod att från atlägsna delar af det vidsträckta länet välja sina jurymän, mer än tjugu sammanträden för juryns komplettering måste hållas utan att dock en fulltalig jury kunde erhållas. (Bil. A.).

I samtliga de förslag till ny tryckfrihetslag, som framlagts efter det nya representationsskickets genomförande, har man vid affattandet af bestämmelserna om juryns bildande sökt mer eller mindre fullständigt afhjälpa de oegentligheter och brister, som här påpekats. Så föreslås redan i herr Hedlunds motion vid 1869 års riksdag bildandet af en jurymannakår af 25 till 100 personer i hvarje stad, ur hvilken kår vid förekommande tryckfrihetsmål de nio jurymännen skulle uttagas genom lottning. Denna anordning med en ständig och genom periodiska val förnyad jurymannakår, hvilken anordning har sina förebilder i länder, där juryinstitutionen är äldre och af större betydelse än hos oss, återkommer sedan i flera följande förslag, som dock skilja sig från hvarandra i fråga om sättet för jurymannakårens bildande äfvensom beträffande antalet af dess medlemmar. Än har man velat åt rådstufvurätten i hvarje särskild stad anförtro att utse kårens medlemmar, än öfverlämnat valet åt landstingen och i städer, som ej deltaga i landsting, åt stadsfullmäktige, eller åt elektor, utsedda af stadens vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren röstberättigade invånare, det sistnämnda en alltför vidlyftig procedur i betraktande af det ringa intresse, den stora allmänheten måste hysa för saken. Af dessa förslag synes mig det att låta rådstufvurätten utse jurymannakåren minst tilltalande. Jury är en folklig, ej en byråkratisk institution, och riktigast torde därför vara, att den relativt fåtaliga kår,

ur hvilken dess medlemmar i hvarje fall skola tagas, utses icke af någon ämbetsmyndighet, utan af en representativ korporation.

Beträffande bildandet af juryn i hvarje särskildt mål skilja sig förslagen ganska väsentligt från hvarandra. Dels föreslås kort och godt, att ur jurymannakåren nio personer uttagas genom lottning, som verkställas af rätten; dels att femton personer sålunda uttagas, hvaraf hvardera parten har att utesluta tre; dels — i 1887 års kungl. prop. — att rätten genom lottning ur jurymannakåren uttager fem och hvardera parten bland kårens ledamöter *eller andra personer* nämner sex, hvarpå hvardera parten har att utesluta en bland de af rätten utlottade och tre bland de af andra parten nämnda. Sistnämnda förslag, som sålunda bibehåller parternas hittillsvarande rätt oförminskad, afser med sin jurymannakår, ur hvilken rätten skulle genom lottning uttaga fem medlemmar, endast att undanröja olägenheten af *rättens* direkta inflytande på juryns sammansättning.

Jurykårens numerär varierar i de olika förslagen mellan 20 och 100 och föreslås i regel till ett högre antal för landstingsområde än för stad, eller högre för Stockholm än för andra städer. I allmänhet har man ansett 30 ledamöter vara tillräckligt, ett antal, som dock synes alltför knappt, i synnerhet om femton skola uttagas genom lottning och vid förfall för kanske flera af dessa komplettering äga rum. Det bör icke möta någon svårighet att inom ett landstingsområde eller en stad af den storlek, att den ej deltagar i landsting, finna ett större antal lämpliga personer. Och det synes mig vara af största vikt till förekommande af en alltför ensidig sammansättning af jurymannakåren, att dess numerär ej tilltages för knappt. De största städernas — Stockholm och Göteborg — jurymannakårer böra ock vara talrikare än de öfriga i landsting icke deltagande städernas.

Då landstingsområde utser sin särskilda jurymannakår bland de därinom bosatta medborgarna, så böra naturligtvis de i landsting icke deltagande städernas jurymannakårer väljas uteslutande bland de respektive städernas invånare.

Genom förefintligheten af en utom domstolens medverkan utsedd jurymannakår, bland hvars medlemmar juryn i ett tryckfrihetsmål uttages medels lottning antingen med eller utan en viss bestämd uteslutningsrätt för parterna, undanröjes icke blott allt inflytande af rätten på juryns sammansättning; äfven parternas obehöriga inflytande försvinner, då ingen af juryns medlemmar kan på grund af sitt uppdrag befinna sig under trycket af särskild hänsyn till någon af parterna såsom uppdrags-

gifvare. Någon möjlighet för parterna att förhala eller förhindra bildandet af en fulltalig jury finnes ej heller, om, såsom ock föreslagits, tredskande parts rätt att utöfva den uteslutningsrätt, som kan anses böra tillkomma honom, öfverflyttas på rätten, som dock, i öfverensstämmelse med förut uttalade grundsatser, endast genom lottning bör kunna utöfva denna rätt, liksom ock sådan lottning bör äga rum, då enighet ej kan uppnås mellan flera, som å samma sida hafva i saken del, hvaremot, då någon af dem tredskas, den eller de andras åtgärd bör bli gällande äfven för honom.

Att mottagande af jurymannaskap bör vara en medborgerlig plikt, hvars fullgörande kan framtvingas, därom hafva de olika förslagsställarne varit ense. Motsatsen innebär i själfva verket en ren omöjlighet, om man tänker på, hvilka konsekvenser den kunde medföra. Viss uppnådd ålder — man har föreslagit 60 år — bör dock befria från skyldighet att mottaga inval i jurymannakår, och naturligtvis måste laga förfall gälla för juryman såväl som för parter och vittnen.

Beträffande jurymans rätt till godtgörelse synes man vara tämligen enig om, att sådan icke bör utgå; däremot har det ansetts billigt, att eventuell resekostnadsersättning utgår af statsmedel efter samma grund som för landstingsman och med skyldighet för part, som ålägges att ersätta rättegångskostnaden, att godtgöra statsverket denna ersättning.»

Ofvannämnda vid motionen fogade bilaga är af följande lydelse:

Till Riksdagens herr justitieombudsman.

Sedan Kungl. Maj:ts och Rikets Svea hofrätt genom utslag den 26 juni 1903 till rådstufvurätten i Umeå i och för förnyad handläggning återförvisat ett af mig mot redaktören Johan Fällman anhängiggjort mål angående brott mot tryckfrihetsförordningen, anmälte jag målet den 10 därpå följande augusti. Oaktadt icke annat erfordrats än ett nytt sammanträde af juryn för besvarande af vissa af kungl. hofrätten uppställda frågor, har målet, ehuru det förevarit icke mindre än 23 gånger, ännu icke kommit till afgörande. Något jurysammanträde har nämligen af orsaker, som af närlagda protokoll framgå, icke kunnat hållas, och synes det som om jag i förevarande fall skulle stå alldeles rättslös. Jag har därför vågat fästa herr justitieombudsmannens uppmärksamhet på förhållandena i förevarande mål och de olägenheter, bestämmelserna därom

att juryman kan väljas från hvilken ort som helst inom ett vidsträckt län medföra, och vågar lika vördsamt hemställa om herr justitieombudsmannens hjälp för erhållande af den rätt, som bör mig tillkomma.

Umeå den 2 januari 1904.

G. Åhrling.

Auditör.

Att vår nu gällande tryckfrihetsförordning är behäftad med stora brister, därom torde icke någon meningsskiljaktighet råda. De många försök, som tid efter annan blifvit gjorda, att åstadkomma en allmän revision af denna lag, vittna tillräckligt tydligt därom. Att dessa försök icke ledt till något resultat, torde hufvudsakligen hafva berott på svårigheten att framlägga ett reformprogram, hvarom enighet kunnat vinnas. Synnerligen talrika hafva också de förslag varit, hvilka åsyftat att partiellt förbättra denna grundlag.

*Utskottets
yttrande.*

Bland de bestämmelser i tryckfrihetsförordningen, hvilka framstå såsom mest bristfälliga, torde förvisso de vara att räkna, som röra rättsgången i tryckfrihetsmål, och främst de, som afse juryn.

Enligt nu gällande bestämmelser bildas jury i tryckfrihetsmål på det sätt, att parterna utse hvar sina fyra och domstolen fem, i staden, där målet anhängiggöres, eller inom länet boende, för medborgerlig dygd väl kända personer. Sedan dessa blifvit af domstolen förklarade ojäfvige, äger hvardera parten utan anförda skäl utesluta en bland de af vederparten och en bland de af domstolen nämnda, så att antalet af juryns ledamöter blifver nio.

Att dessa bestämmelser äro föga ägnade att åt vår jury gifva de egenskaper, som erfordras, för att densamma skall motsvara sin uppgift, torde vara uppenbart. Utskottet är också med motionären fullständigt ense därom, att en revision af dessa stadganden är i hög grad af behovet påkallad. Då man från domstolens pröfning undantagit och till en särskild jury hänskjutit frågan om åtalad skrifts brottslighet, har anledningen härtill i främsta rummet varit, att man ansett tryckfrihetsmålen ofta vara af den natur, att man ej hos en domstol kunde vänta det hänsynstagande till samtliga i målet föreliggande omständigheter, och särskildt till den åtalade skriftens syfte, som hos en för målets bedömande

särskildt tillsatt nämnd af förtroendemän. Att emellertid detta syfte med vår tryckfrihetsjury icke kunnat fullt vinnas, torde vara uppenbart. De af parterna valda jurymännen uppfatta ofta sin ställning såsom talemän för den part, som utsett dem, och icke såsom opartiske domare. Deras röstgifning torde ock i många fall vara förutbestämd. Vid sådant förhållande blifva, såsom ock af motionären framhållits, de af domstolen utsedda ledamöternas röster de afgörande. Ett så starkt inflytande för domstolen synes vara mindre välbetänkt, särskildt då man tager hänsyn till icke blott att domstolen själf skall fälla slutlig dom i målet utan äfven att jurymän för hvarje mål utses först sedan själfva rättsförhandlingarna ägt rum.

Utskottet vill också särskildt fästa uppmärksamheten på den af motionären framhållna svårighet att, därest part tredskas, öfverhufvud få en jury till stånd. I tryckfrihetsförordningen finnas nämligen inga som helst bestämmelser om huru förfaras skall, därest part vägrar att begagna sig af sin rätt att nämna och utesluta jurymän eller begagnar sin nämningsrätt på sådant sätt, att en juries konstituerande uppskjutes i det oändliga. Det ligger sålunda i en parts skön att undandraga sig allt straff genom att omöjliggöra den för lagens tillämpning nödiga proceduren. Ett dylikt förhållande måste naturligen betecknas såsom en synnerligen betänklig brist i gällande bestämmelser.

Ehuru utskottet sålunda finner uppenbart, att en fullständig omarbetning af bestämmelserna rörande juryns organisation äro af nöden, har utskottet dock icke ansett sig kunna tillstyrka det af motionären framlagda förslag. Enligt detsamma skulle juryn bildas på det sätt, att dess ledamöter för hvarje särskildt mål uttages genom lottning inom jurymannakårer, som af landsting eller stadsfullmäktige i de städer, hvilka ej i landsting deltaga, årligen utses. Parterna skulle endast vara bibehållna vid viss uteslutningsrätt. För den händelse part underlåte att begagna sig af denna sin rätt, skulle uteslutning ske genom lottning. Vidare skulle juryman, som förfallolöst uteblefve, drabbas af ansvar. Ehuru förslaget att införa en ständig jurymannakår synes utskottet i flera hänseenden vara förtjänt af beaktande, har utskottet dock icke kunnat öfvertygas om att det sätt, hvarpå motionären sökt att lösa detta spörsmål innefattar en tillfredsställande lösning af detsamma. För ett slutgiltigt omdöme i denna så ytterst betydelsefulla, men svårlösta fråga, fordras en omfattande och grundlig utredning. Då en dylik utredning icke föreligger och utskottet icke heller varit i tillfälle att åstadkomma en sådan, har utskottet ansett frågan böra hänskjutas till Kungl. Maj:ts förberedande behandling.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, i anledning af herr Ahlstrands förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huru bristerna i nu gällande bestämmelser rörande tryckfrihetsjuryns organiserande skola kunna afhjälpas, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag till ändringar och tillägg i tryckfrihetsförordningen, hvar till nämnda utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 11 maj 1908.

På utskottets vägnar.

HUGO BLOMBERG.

Reservationer:

af herr *Clason*, som ansett, att fjärde stycket af utskottets yttrande bort hafva följande lydelse:

»Att dessa bestämmelser äro föga ägnade att åt vår jury gifva de egenskaper, som erfordras, för att densamma skall motsvara sin uppgift, torde vara uppenbart. En jury såväl som en domstol bör framför allt vara opartisk. De regler, som ligga till grund för juryns bildning, böra därför gå ut på att i all måtto främja dess opartiskhet. Första villkoret för att detta skall kunna ske är emellertid, att juryn icke såsom nu väljes för hvarje särskildt mål. Fastmera bör en stående jurymannakår för lämpligt tilltagen period utses och därur genom lottning uttagas juryn för det särskilda målet. Parternas inverkan på juryns sammansättning kan på detta sätt lämpligen begränsas till en viss rätt till uteslutning. Och domstolens inflytande, som i sin nuvarande form icke alltid torde visat sig lyckligt, bör jämväl undergå förändringar.»

af herr *Beckman*, som anført:

»Enligt min uppfattning bör Riksdagens konstitutionsutskott icke tillstyrka aflåtande af skrivelser till Kungl. Maj:t, hvilka afse revision i mera väsentliga delar af tryckfrihetsförordningen, med mindre utskottet samtidigt angifver, åtminstone i allmänna drag, revisionens riktning och vissa begränsningar för densamma. Alldeles särskildt bör detta, synes det mig, gälla i fråga om revision af så djupt ingripande bestämmelser som föreskrifterna rörande tryckfrihetsjuryns organisation. Då utskottet icke så förfarit, har jag yrkat på afslag å den gjorda framställningen.»

af herr *Staaß*, som, med skiljaktighet i fråga om vissa delar af motiveringen, särskildt ansett, att utskottet bort söka närmare angifva konturerna för juryreformen än som skett i utlåtandet.

Det skulle här antecknas, att herr *Fahlbeck* icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
